

ריס-מדורים על-פי מספר השירים הכלולים בהם: "שבועה", "אחד", "חמישה", "חמישה", "תשעה" וגו'. השיר האחד הבא אפוא במדור "אחד", אם אביא אותו כאן בשלמותו—2 בתים, 14 שורות—יהיה בו אולי להאיר את הזיקה העלומה, הסמויה שנתברקה לפחות אצל הקורא הכותב שורות אלו בין הלך-הרוח הבוקע מאותן תיבות של טשרניכובסקי מלפני 50 שנה ומעלה לבין זה המאפיין למדי את אמיר גלבווע של הימים האלה. וכך לשונו של גלבווע בשיר שלא לחינם ראה ליחד לו מקום מיוחד בשער היחיד בקובץ זה המסומן ב"אחד":

ואם הלכתי מאז אני עדיין עומד שמה
כשמש שסובב כל הלילה סחור סחור
לטומאה

רוחות נשבו מתעללות וסימאו את עיני
ובאור בוקר מצאוהו נטול רוח
מוטל, אוי לעיניים שפך ראוהו,
כמו משתחוה לטומאה.

שפל ימיו עבד השם באהבה ורעד
והנה כך עלתה לו לירא האלוהים
ומה אם עדיין עומד אני שמה
מבקש להבין דרכי ההשגחה
שפך גומלת לתמימיה שלא שאלו
ובימים של שמש הלכו כסומים בחשכה
ועבדו האלוהים באהבה וביראה
ואני עדיין עומד שמה

אולם יהיה בזה משום מיעוט ההתרשמות מאסופתו החדשה של גלבווע אם נבקש לעשו"תה עילה להתחקות אחר גילגול-מוטיבים דחוקים, על רקע תמורות העתים והטעמים אשר ידעה ספרותנו, וכולנו עמה, ביובל-השנים האחרון. עולמו של גלבווע הוא עולם אישי-מסוגר ושלם-לעצמו עד כדי כך שכל החפץ "להבינו" (ותכופות אין זה קל כל-עיקר) חייב לעשות זאת בהישען על הכתוב, מתוך הכתוב גופו.

ככל שגלבווע מוסיף שנים כך הוא מוסיף מכאוב וככל שהוא מוסיף מכאוב כך חשפתו מתעבה עליו וכך שירתו מצטללת עליו וכך מתיריה מתכווצים-מתהדקים בידיו. מי שבקובץ קודם ("רציית לכתוב שפתי ישנים",

חלב; וכיצד מנהל התחנה מסר לה כל זאת הוך עשר דקות ואמר לה לחכות לרכבת הבאה בעוד שלש שעות, ואז תוכל לקבל את ילדיה ואת צרורותיה; אולם היא לא יכלה להתאפק והחליטה ללכת ברגל לאורך פסי הרכבת; ההליכה ברגל ארכה רק שעה וחצי, אבל בדרך היתה מנהרה, והשומר אסר עליה לעבור דרך המנהרה, כי ממול עמדה להגיע רכבת; וכיצד טיפסה על ההר והלכה לאורך חוטי הטלגראף, ממש וחלה על ידיה ורגליה בין השיחים; וכיצד התפללה על הדרך לאלוהים, שהילדים יהיו בריאים ושל-מים ושהיא כבר תגיע אליהם... (ע' 16)

לבטיו של בר-יוסף הנער, שגדל על ברכי תורה וגמרא, עם משבר האמונה, תחושת התלשות מן הסביבה שלו, "הפחד מאלמו" גיות או מאבדן הזהות העצמית" לאחר שאיבד את תחושת ההשתייכות לחבורה מלוכדת, והחלטה להיות סופר—כל אלה הם עיקרו של הפרק האחרון "בחזרה הביתה"—שיסודות שבו, וסימנים לבוא, אפשר למצוא כבר בפרקים הראשונים.

צ. ג.

איילה אשלח אותך

תיבות-מספר מפליל-הסוניטות "לשמש" של שאול טשרניכובסקי (כליל "ראשון בספרו" תנו", כך העיד עליו מחברו, שכתבו ב-1919, באודיסה) עלו כמור-חיות בזכרוני משהנחתי מידי את גביש-היהלום האחרון שהגיש לנו אמיר גלבווע באסופתו החדשה. אולי כדאי להביאן פה, כמציני (מושאל, אנאכרוניסטי) לחוותי של קורא אחד:

...זה סך-הכל הרב, הלן בלב המר,
קול נפש עוטה אור, קול תועה במחשך זר...
מתרוצצים תוכי, כי לא התקדשתי למדי.
תחום אינו אלא ספק-ספק, ספק-ודאי,
סבבני כחלום בשגיונות משזר.

הקובץ "איילה אשלח אותך" חלוקתו מיכנית ופשטנית מאד לכאורה שהרי בנוי הוא מדו-

* אמיר גלבווע: איילה אשלח אותך (שירים); הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1972; עמ' 89.

המוצץ ונמצץ עד כלה.

"איילה אשלח אותך" הוא גילוי מהמם, מנחם, מפייס של הכוח שיכולה אישיות יוצרת להפיק מן המצב הקיומי חסר התכלית והפשר של "החולשה הגדולה הזאת".

צ.ק.

אנתולוגיה אנגלית

משעה שמיטב השיר איננו עוד אמיתו אלא מלותיו, נע כל נסיון של תרגום-שירה על גבול האבסורד. הדברים ידועים כל-כך, ונאמרו בנוסחים רבים ושונים כל-כך, עד שכמעט השתרשו כבר עמוק בהרגשתנו כלפי שירה ושוב אינם צריכים לא לתיאוריות ולא לדוגמות המוכיחות כי הכשלון בלתי-נמנע. בגלל טעמנו בשירה, בדרך הבנתנו בה כיום, ברור לנו כי אין כלל לתרגמה בלי לחשוף את קוצר-ידיה של לשון התרגום, את גמלוניותה הפאתטית נוכח הידורה של לשון המקור. גדולה מזו: נדמה כי כל תרגום-יציליח ככל שיציליח, על-פי כל עקרון שהוא—ערכו מתמצה בזה שהוא מטעים ביותר את מלוא-חידתו של השיר הצלח, משל היה עדות אילמת של המכוער על היפה. ועד כדי כך מגיעים הדברים שלפעמים ספרים חדשים של תרגומי-שירה מעלים מין רגש פליאה, כמו נוכח מופע ספק-קירקסי: המלאכה גם נוראה-לקושי, גם מועדת לכשלון, גם כפויית-טובה מבחינת הנצח ומבחינת הפיס, גם מכזיבה—תמיד חוזרת ומכזיבה—ותמיד נמצא מי שמוכן לעשותה. הרי הסייגים שמקבל עליו מי שמתעתד לתרגם שירה הם כה גדולים, כה קטנוניים וטפלים (הנה, הוגד הדבר), עד שדומה כאילו מלאכת התרגום לא די שהיא בלתי-אפשרית ומפורכת על-ידי התיאוריה אלא היא גם מיותרת: מעין מעשהו של מי שמתעקש לקרוד באלט בתוך מיטת-סדום. יש אומרים, בעקבות ג'ורג' שטיינר ובנימין,

* אנתולוגיה אנגלית / לקט שירה מן המאה העשירית עד היום; תרגום וערך: שמעון זנדבנק; הוצאת שוקן, 1972; עמ' 312.

(1968) העיד על עצמו: "אני כל הזמן לא שייך. לא / לאלה לא לאלה. וראיתי בעיני-הם / גם לעצמי אני שייך" (ע' 76), והוסיף והכריז עוד לאמור: "אני שייך אליהם אך אותי הם משייכים... / בסיכום הפללי אני הפרט שלי" (שם, ע' 42), מגיע עתה, בקובץ החדש, להגדרה המציתית, חדי-משמעית, אדירת-מיתח של עמידתו (או "ישיבתו") בעולם ומול העולם, בשיר בן 4 שורות החותם את השער "אחד-עשר":

בכל עת לשבת ולהציץ בעד החלון הזה.
באמת יעבור על פני העולם כולו בחלון הזה.
אבל מוטל עלי לעבור על פני כל העולם
ולקבוע אותו בחלון הזה את כל העולם.
גלבע חש עצמו שרוי בדעיכה מתמדת,
"בקצו למראשיתו" (ע' 89)—תלוי על בלימה,
על עברי-פי תהום של תוהו, ריק ואין, מכונס
בתוך יחידותו, מוצא מקלט-מעט ב"ומן
היחיד", שהוא רק הוא "נושם נועם, עוטף
חמימות בתוך / בידות רחומה, שכוחת
המולות, / דבובת שקט" ורק בו אפשר,
אחר-כך, באותו שיר שהוא אולי ה"חמים"
וה"מנוחם" ביותר בכל הקובץ כולו, "להלך
הלאה כעל כפות החתול .../ שגונב מנת
חיים / לא נחלקת, מנת ברזל אלוהית /
שבין יש ויש, שבין אין ואין, ולשכב
מתפרבל על הארץ, מריח עפר, / קרום
הלחם הטוב, גדל וגדל / עובר בחיק רחמים
גדולים" (ע' 40).

בתמצית הריפותה מובעת תחושת-עולם זו בשיר שבע' 24, שלפחות בזכות שלמותו האמנותית ועצמתו החווייתית יובא כאן בשלמותו:

בין זה לזה, כבנדנדה, כאשר אין כבר
לא כוח, גם לא ענין להוסיף ולהתנדנד.
גם אפשר עוד אך ליפול. לארץ.
אבל מתוך החולשה הגדולה הזאת,
אבל מתוך חוסר הענין הזה,
עוד הטעם, כְּאֵבֶר החי מכות כוחו,
קיים חריף כים של סיד רותח
נכון לשרוף ולהישרף. כלכות ולכלות.
וזה, למעשה, שמשגי פרפר במנת חייו
של יום